

MILOŠ VOJTĚCHOVSKÝ – RENEŠANČNÍ OSOBNOST A ÚŽASNÝ ČLOVĚK

S Milošem jsem se potkal na konci svých studií, když jsem se jako medik ocitl ve skupině lékařů a psychologů bádajících a pracujících s LSD. Přestože on byl zkušený doktor o generaci starší a já vlastně lékařské embryo, jednal se mnou jako s rovným a to vlastně byla moje první velká životní lekce. Nejen pro řemeslo. Fungoval tehdy jako konziliární psychiatr v Ústavu pro výzkum výživy lidu (ÚVVV) v Krči, což byl jeden z pěti výzkumných ústavů řízených Ministerstvem zdravotnictví, vedený profesorem Maškem, který byl v té době na evropské úrovni. Miloš měl za sebou psychoanalytický výcvik, dvě atestace z psychiatrie a atestaci z gastroenterologie, zkušenost z předchozích pracovišť a v sobě stále nenasytnou zvědavost Kiplingova sloního mláděte. Pracoval v metabolické skupině docenta Kuhna na problematice pacientů s vředovou chorobou, intenzivně se věnoval výzkumu stresu, nově vznikajícím psychofarmakům a experimentoval s LSD.

Z té doby pocházejí tyto příběhy: jedna mladší kolegyně v rozvodovém řízení ho požádala, aby jí dal „něco na uklidnění“. Miloš jí dal klíče od své pracovny a řekl jí, že na policice má vzorek benactyzinu, což bylo tehdy nové anxiolytikum s výrazným anticholinergním účinkem. Přestože ji důrazně upozornil, že si má vzít pár kapek, kolegyně ve stylu „čím víc, tím líp“ do sebe koplá půl lahvičky. Přípravek zapůsobil jako pověstné čarodějnické masti a byliny, paní doktorka odložila šat a běhala v rouše Evině po oddělení za jásavého vřískotu: Já jsem lady Godiva. Za ní sestřičky s lajntuchem, do něhož ji nakonec zahalily. Miloš z toho ihned vytěžil článek pro *Acta Psychiatrica Scandinavica*.

Laboratorní stres se tehdy zkoumal nejrůznějšími způsoby a jedním z oficiálních byl Hrbkův laboratorní jazyk. To se zobrazené předměty pojmenovaly dvojslabičnými názvy, které nebyly v žádné souvislosti s přirozeným jazykem (ketak, monus, futu, atd.), pokusná osoba se to naučila, a když si to zapamatovala, názvy se přiřadily k jiným předmětům a bylo nutné se to přeučit. Byla to dost otrava, přezkoušení bylo navíc pod tlakem, experimentátor chyby zdůrazňoval, čímž stres pokusných osob stoupal. Pokusy byly honorovány, ne moc, ale tehdy byl každý přívýdělek dobrý, a tak se do toho zvali v první řadě kamarádi. Primarius amatérského kvarteta, kam Miloš chodil muzicovat, byl obzvláště neúspěšný a přeladit pojem kefu mu dělalo extrémní obtíž. Večer zasedli všichni k pultíkům s notami, a když primarius už po několikáté Miloše nespavedlivě napomenul, a ten se ohradil, dozvěděl se: „To máš za to kefu!“

Léčebné experimenty s LSD se ubíraly dvěma směry: psycholytickým, kdy lysegamidu bylo využito spíše jako prostředku k vyvolání nevědomých obsahů zejména

Foto Jan Bartoš

traumatického charakteru a k jeho dalšímu zpracování, a psychedelickým s pokud možno úplným rozpuštěním ega a splynutím s vesmírem. Miloš pracoval – na rozdíl od Standy Grofa – tím prvním. LSD se dostala na tradiční psychofarmakologické konference v Jeseníku a zde byla také přiměřená pozornost věnována psychoterapii a z Milošovy iniciativy zde kromě metodiky zaznívaly také informace z etiky, která tehdy byla na indexu.

V polovině šedesátých let ochabovala síla pavlovského diktátu a na ÚVVV skončil pokus léčit nemocné s vředovou chorobou spánkem jediným výsledkem: že přibrali na váze (tenkrát se ještě nemuselo říkat „hmotnost“). Co dál? Vyšel z toho zajímavý projekt: když se při spánku tloustlo, co udělá pravý opak? Tak se zrodili nespavci, jejichž první turnus si Miloš ještě užil, mně připadlo těch dalších více než dvacet. Ale už v tom prvním kromě spánkového výzkumu byl zahájen výzkum cirkadiálních rytmů, což byla tehdy světová priorita.

Pro docenturu si Miloš zašel na Farmakologický ústav Lékařské fakulty a zde mu byl pro jeho zásadový postoj

také zatřen výhled na jakoukoliv další kariéru: neprošel prověrkami a byl bez místa. To – sice ne s možností dalšího kariérního růstu, také ne moc placené a také ne moc kryté před blbostí komunistů – mu nabídl ředitel beřkovicke léčebny František Hájek. (Tady si nemohu odpustit odbočku – vím, že to vyznává skleroticky, byl bych rád, aby ta vzpomínka nezapadla: Hájek patřil do skupiny frankofonních doktorů a jezdil do Francie, odkud vozil hezké vzpomínky. U Chertoka po obědě pili kávu a pan profesor se náhle zvedl, omluvil se, že přijde za deset minut, protože teď je čas, aby šel ukázat své ego na klinické oddělení.) V Beřkovicích se stal docent Vojtěchovský primářem gerontopsychiatrického oddělení, což s některými osobami, kterým velel, byla dost svízelná řehole. I tam se udávalo! Rozhodně ale neustával v hledání pravdy o člověku a jeho místě zde. Byl jeden z prvních, kteří mezi nás vnesli povědomí o Moodyho efektu, neboli zážitku blízkém smrti, s Helenou Haškovcovou byl jeden z prvních, kteří přinášeli na veřejnost téma thanatologie, zaměřil se na psychopatologii vládců, a když konečně po roce 1989 bylo možné svobodně publikovat, spolu s Vahalovým „I nám vládli nemocní“ začal otiskovat psychopatologické studie našich prezidentů. Asi proto mu žádný nedal rouru.

Vzpomínám na podzimní Purkyňku někdy v osmdesátých letech, kdy jsem se ho na dvoře Psychiatrické kliniky zeptal, jak se mu daří, a on vycenil levačku s hodinkami a pravil: „Za tři měsíce, dva dny a tři hodiny jdu do důchodu,“ „Blbneš,“ řekl jsem vědoucne, „vždyť to nevydržíš,

se svou náturou, budeš se nudit.“ „Nebudu,“ pravil hrdě, „řekl jsem si: lepší s malým důchodem do Stromovky než s velkým do krematoria. Uvidíš.“

Jako správný Vodnář šel do důchodu v únoru. potkali jsme se tentýž květen na Palatě na sympoziu, které pořádal Jaroslav Skála. Ptal jsem se, jak se mu to líbí, a on odvětil, že si vede deník, že to celkem jde, jen ho štvou ty frajle na poště, které mu říkají dědečku, a taky Milena, jeho manželka, že říká, že už by měl jít něco dělat. Krátce nato odjel do Kanady, kde seznámil lékařskou veřejnost s výzkumy Langmajera a Matějčka o dětské deprivaci. Mně po návratu objasnil, že jméno předního badatele v oblasti spánku, Williama Dementa, nedělá nositeli žádné problémy.

Po roce 1989 se rozjel naplno v ambulanci, výuce, přednáškách i publikacích a zůstal nesmlouvavě kritický a současně neuvěřitelně poctivý. Jeho poslední rozhovor pro čtvrtletník Vital (<https://vitalplus.org/milos-vojtechovsky-sam-sobe-pacientem/>) ukazuje na jeho svěžest ještě před dvěma roky, jeho náhled na všechny souvislosti.

V roce 1966 jsem „naskočil do jeho bot“ a zíral, jak rozsáhlou agendu jsem podědil. Jak léta šla, Miloš mi pomáhal otevírat další obzory a ukazovat bohatost oboru, který má tendenci smrsknout se dnes na diagnostická kritéria a doporučené léčebné postupy, což je děsivá vidina. Miloš měl člověka od biologie po duchovní rozměr a jeho odkaz by neměl odeznít jen proto, že on už odešel. Neodešel. Pro mě tu je stále, kritický, laskavý, nabádavý a zvědavý.

MUDr. Radkin Honzák
e-mail: RadkinH@seznam.cz

Nabízíme:

- úvazek 8–16 hodin týdně (tj. min. 0,2; ideálně 0,4)
- perspektivní pozici v akreditované nemocnici
- odpovídající mzdové ohodnocení
- zaměstnanecké benefity (6 týdnů dovolené, sick days, zvýhodněné závodní stravování, příspěvek na penzijní připojištění a další)
- možnost dalšího vzdělávání v oboru
- práci u největšího zaměstnavatele v Pardubickém kraji

**NEMOCNICE
PARDUBICKÉHO KRAJE**

přijme PSYCHIATRA

**Přijmeme lékaře na denní stacionář při
Psychiatrickém oddělení Pardubické nemocnice.
Požadujeme specializovanou způsobilost v oboru
psychiatrie a absolvovaný psychoterapeutický
výcvik.**

V případě zájmu či pro další informace kontaktujte primáře Psychiatrického oddělení
MUDr. Jana Kolomazníka na jan.kolomaznik@nempk.cz nebo 466 016 601.